

דבר העורכת

לקוראים שלום,
חג פורים שמח! משנכנס אדר מרבים בשמחה ☺. מקווים שתשמחו לקרוא את גיליון הפורים החגיגי שלנו. והודעה משמחת – לאגודת איל"ת יש [אתר איטרנט חדש](#) ובין שלל התכנים המעניינים יש גם [לינקים](#) להורדת גיליונות ישנים של נושאונצ'יק. תהנו!

בול מסכה מהפיליפינים 2014

אז מה בגיליון? יורם "דובוש" כהן כתב מאמר על מסכות. שביט טלמן מציגה מגוון בולים מחופשים. בפינת המיתולוגיה, אלי מועלם כותב על תזאוס, אריאדנה ודיוניסוס. ולבסוף, בכל גיליון, חידון בולאי נושא פרסים.
שלכם, שביט

היש צוהלת ושמחה כמוני, מסכה?! יורם "דובוש" כהן

פורים בפתח וזאת הזדמנות מצויינת להיזכר במסכות. כפי שנראה להלן, בניגוד לשיר הפורימי שלנו, מסכות אינן בהכרח שמחות.

מסיכה צוחקת בצד
מסיכה עצובה

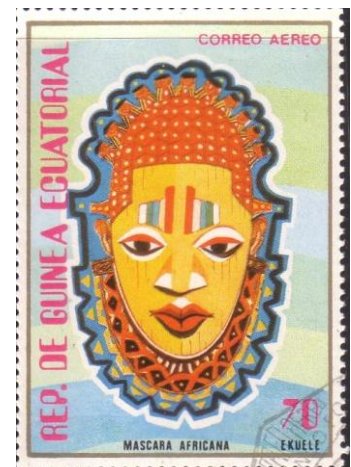

מסיכות תיאטרון יפניות

מסכות מלוות אותנו משחר ההיסטוריה. באתר האינטרנט של ויקיפדיה אנו מוצאים: **"המסכה** היא חפץ המכסה את הפנים או חלק מן הראש. המסכה משמשת כסממן לאפיון דמות באירועים קהילתיים, כגון טקסים דתיים בתרבויות השונות. מקור המילה 'מסכה' הוא כנראה מן המילה הלטינית *Masca* שפרושה רוח רפאים, ומערבית (ג'סטאר), שפרושה 'אדם בתחפושת'. ביהדות נעשה שימוש במסכה כחלק מתחפושת פורים. המסכה העתיקה ביותר בעולם, מן האלף השביעי לפני הספירה, נמצאה בארץ ישראל, בחורבת דומא שבאזור חברון, המסכה שימשה כנראה כחפץ פולחני."

מסיכה מאסיה

שני בולים המראים מסיכות אפריקאיות

מסכות מהוות חלק מהמורשת התרבותית, כמעט בכל מקום בעולם. ביוון העתיקה שימשה המסכה בהצגות התיאטרון כזכר לפולחנים דתיים. המסכות נשאו אופי סטירי או טראגי, ולכן עד היום הסמל המוכר להמחשת תיאטרון הן שתי מסכות - אחת

צוחקת ואחת עצובה - השלובות זו בזו. יש מסכות "מפחידות", שהיו בשימוש פולחניים דתיים, ובעיקר לבשו אותן רופאי אליל בטקסים ציבוריים. באסיה הרחוקה ידועות מסכות של שחקנים בהצגות כדי להדגיש רגשות, וכדי לאפשר לשחקנים גברים להופיע בדמויות נשיות או דמויות מיתולוגיות.

להבדיל ממסכות פולחניות המנסות להלך עלינו אימים, אנו מכירים מסכות מצחיקות, גרוטסקיות וחביבות הגורמות לנו הנאה וצחוק. הרבה פעמים ה"מסכה" היא בעצם איפור כבד על הפנים. הדוגמא הבולטת ביותר למסכות כאלה היא האיפור שלובש הליצן – דמות שתעסיק אותנו בטור נפרד. באנגליה יצאו בשנת 2001 (כסיום לסדרה הגדולה של בולי המילניום הבריטיים) ארבעה בולי ילדים מאופרים הנקראת "תקוות לעתיד" – Hopes for the Future. "מסכות" מראות, משמאל לימין פרפר, ינשוף, פרח וכלב.

הבולים שהוצאו לציון הכרזת זכויות הילד ע"י האו"ם מראים בהתאמה - "הבטחת חופש לילדים", "ללמד ילדים", "לטפל בילדים", ו"להקשיב לילדים". דרך אגב, המאפרת שאיפרה את הילדים המופיעים בבולים היא **פיליס כהן**, וזאת בהחלט סיבה טובה לצרף את ארבעת הבולים האלה גם לנושא "יודאיקה".

תוספת מיוחדת של איפור פנים מופיעה על בולי ה"דמויות המפחידות" מסרטי אימה מפורסמים. אלה הם, משמאל לימין, שחקני הקולנוע **בוריס קרלוף** המאופר כמפלצת

בסרט "פרנקנשטיין" וכ"מומיה", **לון צ'אני הבן** המופיע כ"איש הזאב", **לון צ'אני האב** – "פאנטום האופרה" ו**בלה לוגוסי** המאופר כ"דרקולה".

בולים מתחפשים

שביט טלמן

לאחרונה מדינות רבות מנפיקות בולים "מחופשים", בולים שמסתירים בתוכם דבר מה.

בשנת 2002 הנפיקה ארה"ב בול לזכרו של הארי הודיני, גדול הקוסמים ואמני ההחלצות. הודיני נולד בשם אריך וייס בשנת 1874 למשפחה יהודית בבודפשט, הונגריה. ארבע שנים לאחר מכן הגרה המשפחה לארה"ב. בשנת 1891 הפך לקוסם מקצועי, והחל לכנות את עצמו "הארי הודיני".

בתחילת הקריירה שלו התמקד הודיני בלהטוטי קלפים, אך במהרה החל להתנסות בפעלולי היחלצות, ויצר מופע החלצות שהפך לאחד המופעים המצליחים בארצות הברית. במופע נחלץ הודיני מאזיקים, שרשראות, חבלים וחליפות משוגעים, במקרים רבים תוך שהוא תלוי הפוך או נתון בתוך מיכל מים.

בבול האמריקאי מופיע פורטרט של הודיני וכולל הדפסה נסתרת של שרשראות. ארה"ב ספקה עם הבול מפענח מיוחד המאפשר לראות את הקוסם כשהוא אזוק באותן שרשראות.

גם הולנד הנפיקה גיליון בולים עם הדפסה נסתרת. בגיליון גן החיות שמימין, חצי העיגול הכחול מציג את שם החיה המופיעה על גבי הבול. בדיו נסתרת מצוין גם משקלה של החיה.

ב-2006 המשיכה הולנד להרשים את האספנים כשהנפיקה בולי תנועה בהדפסה תלת מימדית. הבולים מכילים 12 פריימים (כ-2 שניות) של וידאו. כשמניעים את הבול מעלה-מטה מתגלית תנועת הספורטאים.

גם שוויץ הנפיקה זוג בולים בטכנולוגיה דומה. הבולים הונפקו לכבוד מוזיאון התקשורת ומראים מספר אנשים הישבים על ספסל.

כשמניעים את הבול רואים כיצד מסר מועבר מהאדם הימני ביותר עד לשמאלי הקיצוני.

ב-2007 הנפיקה הולנד גיליונית פרחים כשבמרכז כל בול הדביקה מספר זרעים של הפרח שבבול. ניתן לקחת בול, לשתול אותו באדמה ולחכות לפריחה.

ב-2003 הנפיקה נורבגיה גיליון בולים לכבוד יום האהבה. בגיליון 10 בולי לבבות שניתנים לגירוד. מתחת לכל לב מסתתר מסר לבן או בת הזוג.

וגם נסיים בקסמים. אנגליה הנפיקה סדרת בולי קסמים המדגימים אשליות אופטיות. הסדרה הונפקה לרגל 100 שנים להקת ארגון הקוסמים במדינה.

בבול השמאלי בשורה הראשונה יש לגרד את המטבע ולגלות אם הוא עץ או פלי.

אם מקרבים את הבול האמצעי שבשורה הראשונה לכיוון האף, נראה כי השפן "קופץ" לתוך הכובע.

אם מגרדים את הצעיף המנוקד בבול הימני, הנקודות נעלמות, ואם מגרדים את התרבושים בבול השמאלי התחתון מגלים חפצים סודיים.

כשבוהים בנקודה הלבנה שבמרכז הבול הימני התחתון במשך 30 שניות ולאחר מכן מסתכלים לכיוון קיר לבן, מגלים לב על הקיר.

יש לכם באוסף דוגמאות נוספות? סרקו את הבול ושלחו לנו מאמר בנושא.

תזאוס, אריאדנה ודיוניסוס

אלי מועלים

אגאוס, אחד ממלכיה הקדומים של אתונה, נשא לו לאישה את הנסיכה אייתרה. בליל כלולותיהם לאחר שתינו אהבים, חצתה אייתרה את הים אל האי ספאיריה הסמוך לחוף, ובו שכבה עם פוסידון, אל הים ורעשי האדמה. מן הזיווג הכפול נולד תזאוס, ועירוב הזרע, כפי שחשבו הקדמונים, הוא שהעניק לו תכונות אלוהיות ואנושיות גם יחד. כפל-אבות, כאשר אב אחד הוא בן-אלמוות והשני בן-תמותה, היה מאפיין נפוץ של הגיבורים המיתולוגיים היווניים. כאשר הרתה אייתרה, החליט אגאוס לשוב אל אתונה. אך קודם עזיבתו טמן את סנדליו ואת חרבו תחת סלע ענק ואמר לה, כי

לכשיגדל בנה, עליו להזיז את הסלע אם כוחו יעמוד לו, וליטול לעצמו את כלי הנשק, הוכחה למוצאו המלכותי. תזאוס גדל בארצה של אמו, וכאשר בגר והפך איש צעיר ואמיץ, הזיז את הסלע ומצא את כלי הנשק של אביו. אמו גילתה לו את זהותו האמיתית של אביו, ואמרה כי עליו ליטול את החרב והסנדלים חזרה אל המלך ולטעון לזכותו לכתר. לאחר מסע מפרך רווי מעללים, שב תזאוס לאתונה והתאחד שנית עם אביו המלך.

תזאוס, פסיפס מהעיר פאפוס, קפריסין

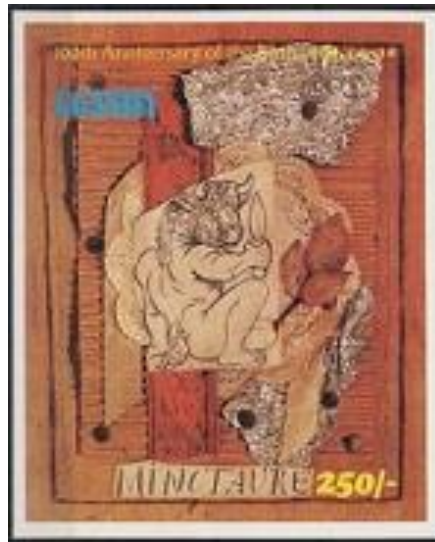
הלברית בכרתים על גבי מטבע מהמאה ה-3 לפנה"ס, יוון

הרחק מאתונה, באי כרתים, שלט המלך מינוס. יום אחד קיבל המלך שור יפה במיוחד כדי שיקריבו לאל פוסידון. מינוס החליט לשמור לעצמו את המתנה ופוסידון הענישו כשגרם לאשתו פאסיפאה להתאהב בשור ולתנות עימו אהבים. פרי אהבתם של פאסיפאה והשור היה המינוטאורוס, יצור שחציו אדם וחציו שור. המלך מינוס מלא הבושה הורה לדדלוס (אביו של איקרוס) לבנות לבירינת (מבוך) ולהשליך לשם את המינוטאורוס.

בנו הבכור של מינוס, אנדרוגאוס, הפליג אל אתונה כדי ליטול חלק בחגיגות הפנאטנאיה, שנערכו אחת לחמש שנים. מאחר שהיה חזק בגופו ומוכשר, עשה חיל וזכה בתחרויות אחדות, והפך חביבו של הקהל, למורת רוחם של הפלנטידים, חמישים בני פאלאס שחיו בחצר בית המלכות. הפלנטידים, אחייניו של המלך אייגאוס, היו שחצנים ומנופחים מחשיבות עצמית. הם התקנאו בהצלחתו של אנדרוגאוס ובאחד הערבים, כששב מן התחרויות אל מעונו, תקפו אותו מן המארב. אנדרוגאוס נאבק בהם באומץ רב, אך לא יכול היה למספרם הרב. הם הרגוהו והותירו את גווייתו מושלכת ברחוב.

דדלוס ואיקרוס, יוון

מינוטאור על גבי יצירה של
פבלו פיקאסו, אוגנדה

המלך מינוס,
בול שהונפק בכרתים

המלך מינוס שנסער מרציחתו של בנו, איים על אתונה במלחמה. המלך אגאוס, שלא ידע מי הם הרוצחים ורצה להמנע ממלחמה, נתן את אתונה לחסדי מינוס. עונשם של האתונאים היה כדלקמן: אחת לשבע שנים הועלו על סיפונה של אוניה שבעה מן האמיצים שבבחורי אתונה ושבע מן היפות שבעלמותיה והובאו אל קנוסוס שבכרתים, טרף למינוטאורוס שחי בלבירינת (מבוך) שבנה דדלוס.

תזאוס נלחם במינוטאור, יוון

כשהגיעה הפעם השלישית, התנדב תזאוס לצאת יחד עם המשלחת אל כרתים כדי לקטול את המפלצת. הוא התחלף עם אחד הצעירים, ויצא בספינה שהניפה מפרשים שחורים. הוא הבטיח לאביו אגאוס, כי אם יצליח במשימתו, יניף בשובו מפרשים לבנים, אות כי שלום לו. כשהגיעה המשלחת לקנוסוס שבכרתים, הם הובלו במצעד ברחובות העיר. מבעד לחלון ארמונה הביטה בתהלוכה הנסיכה אריאדנה, בת המלך מינוס, שהתאהבה בתזאוס יפה התואר

אריאדנה על גבי מטבע
דידרכמיה מקנוסוס, כרתים

במבט ראשון. כאשר גילתה לו את אהבתה הבטיח לשאתה לאשה אם תסייע לו למצוא את דרכו החוצה מהלבירינת. לאחר שנועצה בדדלוס מסרה לתזאוס חרב קסומה בעזרתה יוכל להרוג את המינוטאורוס ופקעת חוט, כדי שיוכל לסמן את דרכו החוצה. תזאוס נכנס ללבירינת, התנפל על המינוטאורוס בעודו ישן, הכה אותו באגרופיו ודקר אותו למוות. חיי הצעירים ניצלו, והם נמלטו יחד עם תזאוס ואריאדנה ושטו לעבר היבשת, לאתונה. בדרכם חזרה עצרו באי נקסוס שם נגלה האל דיוניסוס (רומית: בכוס), אל היין,

לתזאוס וטען כי אריאדנה נועדה לו וכי בכוונתו להמיט אסון על ראשו אם הוא לא יוותר עליה. תזאוס שכיבד את האלים, נטש את אריאדנה בעודה ישנה באי נקסוס והמשיך בהפלגתו לאתונה. ביאושו הרב בגלל אובדנה של הנסיכה היפהפיה, שכח תזאוס להחליף את המפרשים השחורים בלבנים. המלך אגאוס, כשראה את המפרשים השחורים, הבין שבנו אינו בין החיים וקפץ לים אל מותו. מאז נקרא הים הזה על שמו – הים האגאי.

בינתיים באי נקסוס, כשהתעוררה אריאדנה הבינה שתזאוס נטש אותה ורצתה למות, אך דיוניסוס, אל היין, הגיע לאי בסערה בכדי להציל אותה. הוא גילה לה את אהבתו כלפיה, נשא אותה לאישה ולזוג נולדו שני ילדים, אואנופיון, שהיה למלך כיוס ואחותו מרופה. על פי אחת הגרסאות, פרסאוס הגיבור הרג את אריאדנה. אך למה לקלקל סוף כל כך יפה? אז בואו נחזור לגרסה הקודמת שסיימה את האגדה בכך שאריאדנה ודיוניסוס חיים באושר ואהבה עד היום הזה!

"בכחוס ואריאדנה", פרטים מיצירתו של סבסטיאנו ריקי (1725), צ'כוסלובקיה (ראה בעמוד הבא את היצירה המלאה)

"בכחוס ואריאדנה", יצירה נוספת של סבסטיאנו ריקי, פאראגוואי

BAKCHUS A ARIADNA (ASI PO R. 1725)
SEBASTIANO RICCI 1659-1734
NÁRODNÍ GALERIE V PRAZE

ביצירה המלאה של סבסטיאנו ריקי נראית אלת האהבה אפרודיטה (ונוס) כשהיא מעופפת מעל בני הזוג ומפיחה בהם את רגש האהבה

לתגובות ניתן לפנות לאלי מועלם בכתובת: eli573@zahav.net.il

חידון מספר 93

איזו מדינה?

ארגון האומות המאוחדות (האו"ם) הנפיק סדרת בולים ארוכה של דגלי המדינות החברות בו.

של איזו מדינה הדגל הנראה בבול?

מי האיש?

מי האיש הנראה בבול?

היכן נולד?

הוא התפרסם בפעילות קרבית באיזו

מדינה?

היכן ומתי מצא את מותו?

זהה את האתר

לפניכם גלויה עם בול מודפס – פריט

המכונה "דבר בולים"

מהו האתר הנראה כאן?

באיזו מדינה הוא נמצא?

מה כתוב בשער הכניסה לאתר?

את הפתרונות יש לשלוח למערכת nosonchik@gmail.com עד ל-15 במרץ. הפותרים מתבקשים לציין את גילם. בין הילדים ובני הנוער שיפתרו נכונה את החידות יוגרל פרס בולאי מתנת איל"ת – אגודה ישראלית לבולאות תימאטית. התשובות לחידות ושם הזוכה יפורסמו בגליון הבא.

פתרון חידון מספר 92

איזו מדינה?

הדגל המוצג בבול הוא של רומניה, אך חשוב לדעת כי הסמל במרכז הוא מתקופת השלטון הקומוניסטי. סמל זה היה בשימוש כאשר הונפק הבול, אך הוסר מהדגל בשנת 1989 לאחר נפילת המשטר הקומוניסטי.

מי האיש?

הבול מציג את דיוקנו של אלכסנדר מוקדון, הוא אלכסנדר הגדול. הוא עמד בראש האימפריה הגדולה ביותר של העולם העתיק. בין השאר, הוא כבר את ארץ ישראל בשנת 332 לפני הספירה. אלכסנדר הקים מספר ערים שנשאו את שמו, ביניהן אלכסנדריה במצרים וקנדהאר באפגניסטן.

זהה את האתר

זהו צוק גיברלטר, המפריד את הים התיכון והאוקיינוס האטלנטי.

בהגרלה שנערכה בין הפותרים נכונה עלה שמה של ענבר לוי בת ה-12. ענבר זוכה בפרס בולאי מתנת איל"ת – אגודה ישראלית לבולאות תימאטית.

מכתבים למערכת – לכל תגובה, הצעה או שאלה ניתן לפנות אלינו בכתובת
nosonchik@gmail.com